

Čohaňi z Koni Ajlend

Podľa / After Bári Raktóri

EMÍLIA

◊ LAUREÁTKA
CENY
OSKÁRA
ČEPANA
2018

RIGOVÁ

Kurátorka výstavy / Exhibition curator: Nina Vrbanová

OTVORENIE / OPENING
5. 3. 2020 | 18:00 – 20:00

TRVANIE / DURATION
6. 3. 2020 – 26. 4. 2020

Emília Rigová: Čohaňi z Koni Ajlend, 2020, olej na plátne / oil on canvas, 100 x 70 cm, foto / photo: Adam Viktor

„Sociálny a personálny odkaz výstavy je jasne čitateľný. Emília Rigová pracuje s rekonštrukciou kultúrnej histórie a aktualitou vlastného JA. S rozmazanými dejinami diaspórnych Rómov a vlastnou identitou mladej ženy – intelektuálky, umelkyne, feministky. Formát múzea umenia, aký preberá jej paradoxná „expozícia“ obrazov, zahŕňa kritickú revíziu západných dejín umenia a kultúry.“

Čarodejnica z Coney Island

K archeológii rómskej kultúry

V závere roka 2018 sa víťazkou súťaže pre mladých vizuálnych umelcov do 40 rokov – dnes už tradičnej a v rámci umeleckej scény prestížnej *Ceny Oskára Čepana*¹ – stala Emília Rigová (*1980). Jej tvorba bola dovedy v domácom prostredí pomerne málo známa a reflektovaná, a aj samotná organizácia súťaže prešla výraznými inovatívnymi zmenami. Z dnešnej perspektívy možno hodnotiť, že inštitucionálny aj koncepčný „refresh“ ceny sa vydaril. Práve umelecké, ako aj odborné pôsobenie Rigovej na širšej európskej scéne môže byť toho príkladom. Jej autorská výstava v priestore *Kunsthalle LAB* je „laureátskou výstavou“, ktorá zvykla byť v minulosti usporiadaná

ako súčasť ocenenia pre víťaza. *Kunsthalle Bratislava* v úzkej spolupráci s *Nadáciou – Centrum súčasného umenia* sa výstavou *Čohaňi z Koni Ajlend (Čarodejnica z Coney Island)* vracia k tejto tradícii a má ambíciu ju aj naďalej aktívne rozvíjať.

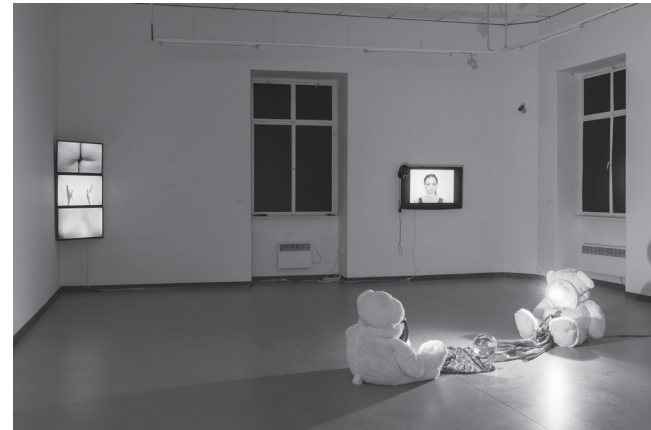
¹ Cena Oskára Čepana bola založená v roku 1996. Od roku 2001 ju organizuje Nadácia – Centrum súčasného umenia, momentálne v spolupráci s platformou pre podporu umenia collective. Cena je súčasťou medzinárodnej siete ocenení YVAA – Young Visual Artists Awards (www.yvaawards.org), organizovaných v krajinách stredovýchodnej Európy.

Osou umeleckej agendy autorky sa v ostatných rokoch stala problematika rómskej identity a pojem rómskej kultúry ako taký. Práve tieto okruhy kreatívne, kriticky rozvinula a problematizovala pod umeleckým menom či alter egom *Bári Raklóri* (*bári* = veľká, *raklóri* = dcéra

nerómskych rodičov). Používa ho ako istý osobný kód či naratív, cez ktorý sprítomňuje svoju individuálnu skúsenosť a tiež širší rámec reflexie a poznania rómskej kultúry. Napokon, okrem vlastnej vizuálnej tvorby sa Rigová venuje množstvu aktivít, ktoré súvisia so vzdelávaním, zviditeľňovaním a socio-kultúrnym výskumom rómskej minority nielen na Slovensku. Za všetky možno spomenúť vznik *Kabinetu rómskeho umenia a kultúry* na *Univerzite Mateja Bella v Banskej Bystrici* z jej osobnej iniciatívy (2019), alebo početné aktivity v rámci *Európskeho rómskeho inštitútu pre kultúru a umenie*² so sídlom v Berlíne (od 2017).

² ERIAC – European Roma Institute For Arts And Culture (www.eriac.org).

Aj na pozadí týchto súvislostí, kedy Rigová a jej spolupracovníci (či už z prostredia súčasného umenia alebo akademickej pôdy) usilujú o vytvorenie podporných pilierov poznania a rozvoja rómskej kultúry, možno rozoznať aktivistický akcent jej tvorby. Rovnako ako napr. „ženské umenie“, feminizmus či queer agenda prešli v rámci dejín a teórie umenia svojou emancipáciou, tak aj autori s rómskymi koreňmi dnes nastupujú túto cestu – reflexie, zviditeľnenia, humanizácie, akceptácie na poli profesionálneho vizuálneho umenia, a následne azda aj postupného splynutia ako možného opustenia rómskej problematiky ako ich primárneho konceptuálneho rámca. Na jednej strane autorských, ako aj kolektívnych iniciatív totiž stojí pozitívna ambícia zviditeľnenia a splynutia rómskych umelcov so svetom súčasného umenia, na druhej paradoxný sprievodný efekt vyčleňovania takto etnicky vymedzených výstav.

Emília Rigová: *We care about your future* (v popredí / in the foreground), 2019, inštalácia, rôzne materiály a variabilná veľkosť / installation, various materials, variable size (z výstavy *Keres Kultura!*, Stredoslovenská galéria, Banská Bystrica / from the exhibition *Keres Kultura!*, Central Slovakian Gallery, Banská Bystrica), foto / photo: Martin Deko

Medzi kľúčové kolektívne výstavné projekty, ktoré nepochybne prispeli k posilneniu a podpore reflexie rómskej identity v kontexte aktuálneho vizuálneho umenia, patria výstavy ako *Vesmír je čierny* (Moravská galérie, Brno, CZ, 2017 – 2018), *Neviditeľné múzeum* (tranzit.sk, Bratislava, SK, 2017 – 2018), *Futuroma* (Benátske bienále, Benátky, IT, 2019), alebo nedávna *Keres Kultura!* (Stredoslovenská galéria, Banská Bystrica, SK, 2019 – 2020), na ktorej realizácii a koncepcii sa autorka podieľala aj v pozícii spolukurátorky projektu. Uvedené príklady napokon tvoria aj náš aktuálny lokálny, miestne špecifický rámec poznania a vnímania tvorby profesionálnych umelcov s rómskymi koreňmi a problematík, na ktoré kladú dôraz. Okrem výstav a spomínaného inštitucionálneho zázemia, sú to v prípade Emílie Rigovej ako *Báři Raklóri* aj dva výrazné vplyvy rovnako úspešných vizuálnych umelcov a osobností – Tamary Moyzes a Roberta Gabriša.

Emília Rigová: Kotlárová šej pečie jablká, 2020, olej na plátne / oil on canvas, 80 x 120 cm, foto / photo: Adam Viktor

Rigovej tvorivý „background“ je v zásade rozporuplný, čo jej dielam dodáva na výrazovej sile, autenticite, presvedčivosti, ako aj angažovanosti. Autorka pochádza z asimilovanej rodiny, kde pestovanie rómskeho jazyka ako bazálneho kultúrneho identifikátora je už po niekoľko generácií skôr spomienkou. Hľadanie, rozkrývanie a kritická reflexia výsostne rómskych aspektov identity má v jej prípade až archeologický charakter. Prostredníctvom umenia nanovo (de)komponuje a identifikuje samú seba ako *Bári Raklóri*. Nejde pritom o osobnú mytológiu či archeológiu v zmysle „rómskeho rodokmeňa“. Jej prístup k otázke rómskej identity vedie od individuálneho k všeobecnému, cez vlastný personalizovaný naratív zviditeľňuje neviditeľné a nepoznané. Róm ako objekt majoritného vnímania sa v jej tvorbe transformuje a „povyšuje“ na subjekt, ktorý performuje, svojbytno vystupuje, prostredníctvom pohľadu („gaze“) sa zmocňuje situácie.

Jedným z hlavných nástrojov komunikácie a tvorby autorky, ktorý charakterizuje aj aktuálnu výstavu *Čohani z Koni Ajlend*, je subverzia stereotypného vnímania rómskej kultúry majoritnou spoločnosťou. Tie sa v jednotlivých dielach sprítomňujú hlavne prostredníctvom postavy *Bári Raklóri*, ktorá v istom zmysle zosobňuje všeobecný rámec rómskeho etnika cez vlastnú, jedinečnú skúsenosť (ženy, dcéry, výtvarníčky, vzdelanej aktivistky a iniciátorky projektov, atď.). Zároveň sú to vizuálne často akcentované prvky a symboly, ktoré si väčšinová spoločnosť obvykle spája s rómskou societou: zlato a zlatá farba, vášnivá a nespútaná červená, tmavá (čierna) farba pleti, všeobecne kultúrny orientalizmus až gýčovosť, zdobnosť, ale aj chudoba, kočovnosť a pod. Ako príklad uvedme len sugestívny performatívny akt dávenia tekutého zlata vo videu *Vomite ergo sum!* (2018), alebo rómsky kvetinový dizajn objektu ťažkej nepriestrelnej vesty *Bulletproof Culture* (2018), ktoré diváci poznajú už zo spomínanej výstavy finalistov *Ceny Oskára Čepana 2018* v Bratislave.

Súbor premiérového uvedených diel Rigovej, ktorý pripravila pre samostatnú prezentáciu v *Kunsthalle LAB*, bol inšpirovaný kultúrnym prostredím amerického New Yorku. Ten navštívila a spoznala počas dvojmesačnej umeleckej rezidencie v minulom roku. Expozícia prekvapí výstavným konceptom, a tiež aj mediálnym záberom diel, kde dominuje napohľad klasický závesný obraz. V kontexte predchádzajúcej tvorby autorky nájdeme skôr digitálny obraz, manipulovanú fotografiu, objekt či inštaláciu, ako aj žánrovo typickú autorskú video performanciu. Celok výstavy, vrátane jej architektúry, je tu riešený na spôsob múzea umenia („obrazárne“) v odkaze na pamäť, históriu či dejiny rómskeho etnika a ich

kultúry. Rigová zámerne koncipuje formu múzea, aby deklaratívne zdôraznila absenciu relevantných rómskych dejín vo všeobecnom historickom povedomí. Na Slovensku napríklad dodnes chýba štandardná pamäťová inštitúcia³, ktorá by mapovala a sprístupňovala nateraz

³ V roku 2002 na pôde Slovenského národného múzea v Martine vzniklo etnograficky koncipované Múzeum kultúry Rómov na Slovensku, ktoré v roku 2004 sprístupnilo stálu expozíciu *Romano Drom / Cesta Rómov*.

neviditeľnú históriu rómskeho umenia a kultúry, ktoré takmer nepoznáme.

Aktualizovaný obrat k minulosti autorka vtipne šifruje najmä v trojici rámovaných obrazov menších rozmerov, ktoré sú postmodernou parafrázou známych diel moderného výtvarného umenia – Paula Gauguina (*Kotlárova Šej*), Alfonsa Muchu (*Čohani z Koni Ajlend*) a Dominika Skuteckého (*Market*). Ich vizualitu preberá a prepisuje jazykom napohľad insitného maliarstva, pričom ako režisér v pozadí manipuluje obsah diel s cieľom prinavrátania a zviditeľnenia rómskych dejín, ktoré takto zvýznamňuje ako autentickú súčasť euro-amerických dejín. Do obrazov, ktoré si necháva vyrobiť na zákazku, vkladá rómsky historický kontext prostredníctvom explicitnej zámeny pôvodných postáv za *Bári Raklóri*, alebo za iné rómske identity. Moderné dejiny západnej kultúry, ktorá je tu kódovaná prostredníctvom známych ikonických obrazov, tak prechádzajú novým čítaním a diskurzívnou interpretáciou (z pohľadu ženy, Rómky, feministicky orientovanej umelkyne). Napokon, práve tu sa explikuje podtitul výstavy a naberá na svojom význame.

Trojica diel funkčne umocňuje muzeálny dojem a usiluje sa presvedčiť diváka o vlastnej historickej hodnovernosti. V druhom čítaní a pri bližšom pohľade nepo-

Emília Rigová: *Hypnotic Poison*, 2020, olej na plátne / oil on canvas, 180 x 150 cm, foto / photo: Adam Viktor

chybne tieto práce pobavia aj istou mierou nadsázky (napr. humorne odľahčené začlenenie známej aukčnej licitátorky v diele *Market* odkazuje na možnú komodifikáciu rómskej kultúry). Zaujímavým je tu aj posun autorstva, kedy Rigová vznik a vizualitu obrazov koncepčne režíruje a koriguje, pričom ich vyznenie ponecháva vo všeobecnom rámci – ako položenú otázku pravdivosti kultúrnych a sociálnych dejín tak, ako ich (epistematically) poznáme. Rovnaký postup zvolila aj pri ďalších dvoch prezentovaných maľbách, ktoré sa odlišujú výpravnejším formátom a absenciou rámu. Architekt výstavy Peter Liška ich umiestňuje na úvod a záver výstavy tak, že funkciu „licovania“ predsa len splňajú. Figuratívne kompozície *Hypnotic Poison* a *Havrana* sú paradoxne abstraktnejšie významom a posúvajú čítanie výstavy do širších súvislostí.

Na oboch „performuje“ *Bári Raklóri* ako aktérka telesných a existenčných situácií. Nahotu a telesnosť tu autorka používa v aluzívnom odkaze na vizualitu a žáner historickej maľby, ale najmä ako konštrukčné prvky svojej identity a totožnosti. Prostredníctvom známych, významovo zaťažených symbolov hada a havrana otvára mýtizovaný rozmer rómskej kultúry a dráždivo pokúša naše archetypálne povedomie. Obe diela sú alúziou na sedimentovaný kultúrny kód a predstavu o historickej realite. Maľbu *Hypnotic Poison* možno chápať ako štylizáciu rómskej ženy ako Evy, teda *Bári Raklóri* ako prvej Rómky. Aj tu napokon Rigová nasadzuje do hry alternatívne dejiny a s príznačnou dávkou humoru otvára otázku hodnovernosti, vtipne relativizuje, pýta sa na pôvod a pravdivosť vlastnej totožnosti. A hoci tieto práce autorky nenachádzajú v dejinách umenia svoj konkrétny predobraz, veľmi dobre účinkujú na aluzívnej báze nášho povedomia o umení a kultúrnych archetypoch.

Motív červeného jablka, ktorý nájdeme infiltrovaný naprieč celou kolekciou diel, prináša istý jednotiaci prvok. Je symbolickou esenciou, pointou celku výstavy. Vizualny motív *loli phabay* (*loli* = červený, *phabay* = jablko) odkazuje k etymológii slova lollipop ako k produktu americkej popkultúry, obľúbenej lízanky, ktorej predobraz a pôvod autorka nachádza v rozptýlených a zamlčaných

rámcoch dejín rómskej kultúry⁴. Socha slobody je v obraze *Lady L.* inscenovaná do typicky rómskej dekoratívnej šatky s feministickým akcentom (zdôraznenie ženskosti a politiky tela autorky),

4 Termín „lízatko“ zaznamenal anglický lexikograf Francis Grose v roku 1796. Možno ho odvodiť z výrazov „lolly“ (jazyk) a „pop“ (facka). Prvé zmienky o lízatku v modernom kontexte pochádzajú z 20. rokov 20. storočia. Alternatívne to môže byť slovo rómskeho pôvodu, ktoré súvisí s rómskou tradíciou predaja jablák obalených karamelom na jarmokoch.

pričom jej obvyklé atribúty sú zamenené za jablká napichnuté na paličke, ktoré boli v rámci rómskej kultúry určené na opekanie. Obraz je symbolickým zosobnením a prinavratením (korekciou) rómskeho východiska americkej „ľudovej“ kultúry. Spolu s video performanciou *Loli phabay*, kde autorka vo svojom charakteristickom médiu akčne „chrúme“ sladké púťové produkty, ho možno chápať aj ako hľadanie identity, cestu nájdenia sa, stotožnenia sa v cudzom svete.

Hoci sa vizuálny kód výstavy *Čohani z Koni Ajlend* môže javiť ako vrstevnatý a rozbiehavý, je to práve archetypálna esencialita symbolu červeného jablka, a tiež muzeálny rámeč, ktoré autorskú prezentáciu Emílie Rigovej zjednocujú a uzatvárajú. Sofistikovane narába stratégiou archeologického bádania; zapája poznatky z etymológie rómskeho jazyka, osviežuje a nanovo interpretuje štruktúru kultúrnych symbolov s cieľom zviditeľnenia neprítomnej rómskej kultúry v našich dejinách. Príznačnou mierou nadsázky a humoru odľahčuje váhu alternatívnych – neviditeľných rómskych dejín, voči ktorým má západná spoločnosť nepochybne reálny dlh. Ako prostriedok komunikácie a konštrukcie týchto tém používa personalizovaný naratív *Bári Raklóri*, ktorý od nenapísaných dejín rómskej kultúry presahuje k otázkam individuálnej identity a naopak. Nástrojmi postprodukcie autorka režíruje vznik a vizualitu simulakier, obrazov ako svedectiev doby, fiktívnych záznamov príbehu *Čarodejnice z Coney Island*.

Nina Vrbánová
kurátorka výstavy

The Witch from Coney Island

Towards an Archeology of Roma Culture

At the end of 2018, Emília Rigová (*1980), winner of a by now traditional contest for artists under 40, was awarded the *Oskár Čepan Award*¹, which is highly regarded in the art scene. Her work until then had been little known and thought about in Slovak art circles, and the contest itself, indeed, had been strikingly renewed and reorganised. From today's perspective one must judge that the institutional and conceptual “refreshing” of the prize has been successful. Rigová's activity on the wider European scene, as both artist and art expert, may furnish an example of this. Her solo exhibition in *Kunsthalle LAB* is a “laureate's exhibition”, which in past times had been customarily arranged as part of the victor's award.

¹ The *Oskár Čepan Awards* was established in 1996. Since 2001 it has been organised by the *Foundation – Centre for Contemporary Arts*, currently in cooperation with the collective platform for the support of art. The prize is part of the *YVAA – Young Visual Artists Award* international network of awards (www.yvaawards.org), organised in the countries of east-central Europe.

In recent years this artist's creative agenda has revolved round the issues of Roma identity and the concept of the Roma culture as such. Whether under her artistic name or as her alter ego *Bári Raklóri* (*bári* = big, *raklóri* =

Kunsthalle Bratislava, in close cooperation with the *Foundation – Centre for Contemporary Arts*, is resuming this tradition with *Čohani z Koni Ajlend* (*The Witch from Coney Island*), and we aim to develop it further.

“The social and personal message of the exhibition is clearly readable. Emília Rigová works with a reconstruction of cultural history and with the actuality of her own I; with the erased history of the Roma diaspora and the actual identity of a young woman – intellectual, artist, feminist. The format of the museum of art, adopted for her paradoxical “display” of paintings, encompasses a critical revision of the western history of art and culture.”

daughter of non-Roma parents), she has creatively and critically developed and posed these groups of issues. She uses this alter ego as a kind of personal code or narrative, via which she retrieves her individual experience and also the broader context of thinking about and knowing the Roma culture. Indeed, besides her own visual production Rigová engages in numerous activities connected with educating the Roma minority, increasing their visibility, and researching their society and culture (and not only in Slovakia). From all of this one might single out the emergence, through her personal initiative, of the *Office of Roma Arts and Culture* at the *University of Matej Bell in Banská Bystrica* (2019), and her numerous activities involving the Berlin-based *European Roma Institute for Culture and Art*² (since 2017).

² ERIAC – *European Roma Institute For Arts And Culture* (www.eriac.org).

Keeping this background in mind, whenever Rigová and her co-workers (whether from the contemporary art scene or the academic field) attempt to create supporting pillars for the knowledge and development of the Roma culture, one can distinguish the accent of activism in her work. Just as, for example, “women's art”, feminism, or the queer agenda, pursued their emancipation in the context of art history and theory, likewise artists with

Emília Rigová: *Vomite, ergo sum!*, 2018, video, 0:45 min., foto / photo: archiv autorky / archive of the artist

Roma roots are now embarking upon this journey: reflections, visualisations, humanisations, acceptances in the field of professional visual art, and subsequently perhaps also a gradual blending and a possible abandonment of the Roma issues as their primary conceptual framework. In both individual and collective initiative we find, on the one hand, the positive ambition of making Roma artists more visible and making them part of the world of contemporary art; on the other hand, there is the paradoxical accompanying effect of severance in exhibitions which are thus ethnically defined.

Among the key group exhibition projects which unquestionably contributed to reinforcing and supporting the consideration of Roma identity in current visual art, one may count such exhibitions as *The Universe is Black* (Moravian Gallery, Brno, CZ, 2017–2018), *Invisible Museum* (tranzit.sk, Bratislava, SK, 2017–2018), *Futuroma*

(Venice Biennale, Venice, IT, 2019), and the recent *Keres Kultura!* (Central Slovakian Gallery, Banská Bystrica, SK, 2019–2020), where Rigová was also involved in the planning and realisation of the project as co-curator. The examples given above create our current local and site-specific context for knowing and perceiving the work of professional artists with Roma roots and the issues which they emphasise. Apart from exhibitions and the above-mentioned institutional background, in Emília Rigová as *Bári Raklóri* there is also the striking influence of two equally successful visual artists and public figures, Tamara Moyzes and Robert Gabriš.

Rigová’s creative “background” has basically counter-vailing pressures, which add expressive force, authenticity, conviction, and also engagement, to her works. She herself comes from an assimilated family, where the cultivation of the Roma language as a basal cultural identifier had already been no more than a memory for some generations. The search for, uncovering of, and critical reflection upon, aspects of identity that are supremely Roma, has an archaeological character in her case. Via art she (de)composes herself anew and identifies herself as *Bári Raklóri*. And yet this is not a personal mythology or archaeology in the sense of “a Roma family tree”. Her approach to the question of Roma identity leads from the *individual* to the *universal*; through her own personal narrative she visualises the invisible and unknown. In her work the Romany, an object of majority perception, is transformed and “raised” into a subject who performs and emerges independently and masters the situation by means of the gaze.

One of this artist's principal instruments for communication and for art, which is also a distinguishing feature of *The Witch of Coney Island*, is a subversion of the stereotyped perception of Roma culture by the majority society. In specific works this is principally effected via the character *Bári Raklóri*, who in a certain sense embodies the general context of the Roma ethnic group through her own unique experience (woman, daughter, artist, educated activist and initiator of projects, etc.). At the same time, visually there is frequent accentuation of elements and symbols which the majority society customarily associates with Romas society: gold and golden colour, passionate and unbridled red, dark (black) skin colour, a general cultural orientalism to the point of kitschiness, love of ornamentation, and also poverty, nomadism, and so on. As an example, let us mention just the suggestive performative act of vomiting liquid gold in the video *Vomite ergo sum!* (2018), and the Roma flower design on a heavy bulletproof vest in *Bulletproof Culture* (2018), known to viewers from the finalists' exhibition for the *Oskár Čepan Award 2018*.

The set of works by Rigová shown here in première, specially prepared by her for solo presentation in *Kunsthalle LAB*, was inspired by the cultural environment of New York. She visited and made acquaintance with that city during a two-month artist's residence last year. The display concept is surprising, and so is the range of media in these works, where the classical hung painting is at first sight dominant. By comparison with the artist's preceding work, what we find is rather the digital image, the manipulated photograph, object or installation, and also, the artist's typical genre, video-performance.

Emília Rigová: *Bulletproof Culture*, 2018, interaktívna inštalácia, objekt, autorský grafický vzor, tlač na plátne, nepriestrelná vesta, digitálna fotografia, tlač, papier, variabilné rozmery / interactive installation, object, artist's graphic pattern on canvas, bulletproof vest, digital photography, print, paper, variable dimensions, foto / photo: Leontína Berková

The exhibition as an entirety, including its architecture, is designed here as a sort of museum-of-art with reference to the memory, story or history of the Roma ethnic group and their culture. Rigová intentionally designs the form of the museum, so as declaratively to emphasise the absence of the relevant Roma history in general historical awareness. In Slovakia, for example, to this day there is no standard memorial institution³ that

would map and make accessible the hitherto invisible history of Roma art and culture, which is almost unknown to us.

³ In 2002, at the *Slovak National Museum* at Martin, the ethnographically conceived *Museum of the Culture of the Roma in Slovakia* was established. In 2004, it opened a permanent exhibition, *Romano Drom / Path of the Roma*.

The artist wittily encodes the updated turn to the past, particularly in a trinity of smaller framed pictures which are a postmodern paraphrase of well-known modern artworks: by Paul Gauguin (*Kotlárova Šej*), Alfons Mucha (*The Witch of Coney Island*) and Dominik Skutecký (*Market*). She sifts through their visuality and transcribes it in a language that has an appearance of naive painting. Then, as a director in the background, she manipulates the content of the works with the aim of retrieving and visualising Roma history, which she thereby validates as a component of Euroamerican history. In paintings made on commission she deposits the Roma historical context via an explicit exchange of the original figures for *Báři Raklóri*, or for other Roma identities. The modern history of western culture, which is encoded here using familiar iconic images, thus undergoes a new reading and discursive interpretation (from the viewpoint of a woman, a Roma woman, and an artist of feminist orientation). Indeed, it is here that the subtitle of the exhibition is explained and takes on its proper significance.

The trinity of works functionally raises the museum-of-art impression and seeks to persuade the viewer of its own historical credibility. In a second reading, and looked at more closely, these works have a certain degree of amusing exaggeration (for example, the humorous incorporation of a well-known auctioneer in *Market* refers to the possible commodification of the Roma culture). Also interesting here is the displacement of authorship, when Rigová conceptually directs and corrects the emergence and visuality of the images, while leaving their purport in a universal context. A question

is thereby posed about the truthfulness of cultural and social history as we (epistematically) know them. She has chosen an identical approach in a further two of the paintings presented, which are distinguished by a more epic format and the absence of a frame. The architect of the exhibition, Peter Liška, has placed them at the opening and the conclusion, in such a way that they do after all fulfil their “matching” function. These figurative compositions, *Hypnotic Poison* and *Havrana*, are paradoxically more abstract in significance and shift the reading of the exhibition into wider connections.

In both of them *Báři Raklóri* “performs”, as an actor of corporeal and existential situations. The artist uses nudity and corporeality here in an allusive reference to visuality and the genres of historical painting, but about all as constitutive elements of her identity and self-recognition. Via the familiar, significantly loaded symbols of the snake and the raven, she opens up the mythicised dimension of Roma culture and provocatively tempts our archetypal consciousness. Both of these works are allusions to a sedimented cultural code and an idea of historical reality. *Hypnotic Poison* can be understood as a stylisation of the Roma woman as Eve, hence *Báři Raklóri* as the first Roma woman. Here also, Rigová ultimately brings alternative history into play and, with a characteristic measure of humour, opens up the question of credibility; she relativises wittily and asks for the origin and truth of her own identity. And although these works are not specifically prefigured in art history, they work very effectively on the allusive base of our consciousness of art and cultural archetypes.

The motif of the red apple, which we find infiltrated throughout the entire collection of works, provides a certain unifying element. It is the symbolic essence, the point of the entire exhibition. The visual motif of *loli phabaj* (*loli* = red, *phabaj* = apple) points to the etymology of the word *lollipop*, that much-loved “lolly” of American pop culture, whose prefiguration and origin the artist finds in certain silenced contexts of the history of Roma culture⁴. In *Lady L*, the statue of freedom is costumed in a typically decorative Roma headscarf with a feminist accent (emphasis on the femininity and politics of the artist’s body), while her customary attributes are exchanged for apples pierced on a rod (in the Roma culture those were designed for roasting). The image is a symbolic personification and retrieval (correction) of the Roma starting-point of American popular culture. Together with the *Loli phabaj* video performance, where the artist

⁴ The term “lollipop” was recorded by the English lexicographer Francis Grose in 1796. It may be derived from the expressions “lolly” (tongue) and “pop” (slap). The first mentions of the lollipop in a modern context are from the 1920s. Alternatively, it may be a word of Roma origin, connected with the Roma tradition of selling apples wrapped in caramel at the fairs.

in her characteristic medium actively “crunches” confectionery, one may understand it also as a search for identity, a journey of finding oneself, of identifying oneself in an alien world.

Although the visual code of *The Witch of Coney Island* may come across as layered and diffuse, it is precisely the archetypal essentiality of the symbol of the red apple, and also the museum framework, that unites and rounds off the presentation of Emília Rigová’s art. She works in a sophisticated way with a strategy of archaeological research; she attaches findings from the etymology of the Roma language; she refreshes and reinterprets the struc-

Emília Rigová: *Market*, 2020, olej na plátně / oil on canvas, 120 x 80 cm, foto / photo: Adam Viktor

ture of cultural symbols, aiming to visualise the Roma culture that is non-present in our history. With a characteristic degree of exaggeration and humour, she lightens the weight of the alternative, invisible Roma history, to which western society unquestionably owes a real debt. As a means of communication and construction of these themes she uses the personalised narrative *Bári Raklóri*, which from the unwritten history of Roma culture passes over to questions of individual identity, and vice versa. With the instruments of postproduction the artist stage-manages the emergence and visibility of simulacra: images as witnesses of the time, fictive records of the story of *The Witch of Coney Island*.

Nina Vrbánová
exhibition curator

Bio

EMÍLIA RIGOVÁ (*1980, Trnava, Slovenská republika) je vizuálna umelkyňa, ktorá vo svojej tvorbe pracuje primárne s objektom v kontexte inštalácie, performance alebo site-specific intervencie. Využíva možnosti 2D obrazu, ako počítačovú grafiku s východiskami v klasickej maľbe. Obsahovo skúma intersubjektívitu emočného prežívania, modifikovaných špecifikami socio-kultúrneho prostredia. Ťažiskovými témami jej prác sú kultúrne a sociálne stereotypy, alter-ego, rómska identita a psychológia jedinca. Autorka študovala na oddelení sochy *Akadémia umení v Banskej Bystrici* a v roku 2011 získala PhD. titul s prácou *Socha ako metalepsia v digitálnom veku*. Venuje sa výstavnej, kurátorskej, pedagogickej a publikačnej činnosti. Vyučuje umelecké kurzy v odboroch socha, multimédia a intermédiá na *Katedre výtvarnej kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Matej Bela* v Banskej Bystrici, kde žije a pôsobí. Vystavuje na Slovensku a intenzívne aj v zahraničí. Zo samostatných výstav spomeňme napríklad *Ikony periférie* (2019) v bratislavskej *Gandy Gallery*, *Lost Forest* (2018) v berlínskom *ERIAC-u* (*Európsky rómsky inštitút pre kultúru a umenie*), *Lost Identity* (2018) v MQ21 co vo Viedni a iné. Skupinovo vystavovala napríklad na výstave *FUTUROMA* (2019) na minuloročnom *Bienále v Benátkach* (kurátor Daniel Baker), spolu s Petrou Hanákovou bola kurátorkou výstavy v *Stredoslovenskej galérii v Banskej Bystrici* *Keres Kultura! Robíme kultúru!* (2019 – 2020). V roku 2018 získala *Cenu Oskára Čepana*.

emiliarigova.com

NINA VRBANOVÁ (*1986, Bojnice, Slovenská republika) je kurátorka a kritička súčasného vizuálneho umenia. Študovala na *Ústave literárnej a umeleckej komunikácie* na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre a na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. V rokoch 2009 – 2013 pracovala ako projektová manažérka a kurátorka *Galérie Cypriána Majerníka* v Bratislave. Do roku 2014 pôsobila ako editorka časopisu *Jazdec – Print nástenky o súčasnom výtvarnom dianí*. Je členkou *Slovenskej sekcie Medzinárodnej asociácie kritikov AICA*. Od roku 2014 pracovala v *Kunsthalle Bratislava* ako kurátorka, v súčasnosti tu pôsobí ako poverená riaditeľka a hlavná kurátorka. V rokoch 2010 – 2016 absolvovala doktorandské štúdium v odbore estetika na *Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre* (dizertačná práca „*Verejně súkromie. Semiotika vizuálnych fenoménov*“). Venuje sa najmä koncepcii a realizácii kurátorských výstav, ako aj kritikej reflexii aktuálnych tendencií vizuálneho umenia nielen na Slovensku. Príležitostne publikuje v domácich aj zahraničných odborných periodikách, píše posudky na diplomové a dizertačné práce umelcov. Je zakladajúcou riaditeľkou *Kunsthalle Bratislava* ako samostatnej štátnej príspevkovej organizácie MK SR.

Bio

EMÍLIA RIGOVÁ (*1980, Trnava, Slovakia) is a visual artist working primarily with the object in the context of installation, performance, and site-specific interventions. She uses the possibilities of the 2D image, as computer graphics with its starting points in classical painting. The content of her work is an exploration of the intersubjectivity of emotional experience, modified by the specifics of the socio-cultural environment. Her central themes are cultural and social stereotypes, alter ego, the Roma identity, and the psychology of the individual. Emília Rigová studied in the *Department of Sculpture* at the Academy of Arts in Banská Bystrica, where in 2011 she was awarded a PhD. for her work *Sculpture as Metalepsy in the Digital Age*. Her activities include exhibition, curatorship, education and publishing. She teaches art courses in the fields of sculpture, multimedia and intermedia in the *Department of Fine Arts* at the *Faculty of Education in Matej Bel University* in Banská Bystrica, where she lives and works. She exhibits her work in Slovakia and also, intensively, abroad. Of her solo exhibitions we may mention *Icons of the Periphery* (2019) in Bratislava's *Gandy Gallery*; *Lost Forest* (2018) in Berlin's *ERIAC* (The European Roma Institute for Arts and Culture); *Lost Identity* (2018) in MQ21 co in Vienna, among others. Group projects where she has exhibited include *FUTUROMA* (2019) at last year's Biennale in Venice (curator Daniel Baker). With Petra Hanáková she was co-curator in the *Central Slovakian Gallery* in Banská Bystrica for *Keres Kultura! / We're Making Culture!* (2019 – 2020). In 2018 she won the *Oskár Čepan Award*.

emiliarigova.com

NINA VRBANOVÁ (*1986, Bojnice, Slovakia) is curator and contemporary art critic. She graduated from the *Institute of Literary and Artistic Communication* at *Constantine the Philosopher University in Nitra* and the *Faculty of Philosophy of Charles University* in Prague. Between 2009 and 2013, she worked as a project manager and curator for the *Cyprián Majerník Gallery* in Bratislava. Until 2014, she worked as editor of *Rider – Print of The Contemporary Art Movement Wall Gazzete*. She is a member of the *Slovak Section of the International Association of Critics AICA*. Since 2014, she has worked in *Kunsthalle Bratislava* as curator, and currently as its appointed director / chief curator. Between 2010 and 2016, she completed her PhD in aesthetics at the *Faculty of Philosophy at Constantine the Philosopher University in Nitra* (the theme of her dissertation thesis was “*Public Privacy. Semiotic of Visual Phenomena*”). She is primarily engaged in developing concepts, in the implementation of curatorial exhibitions as well as in the critical reflection of current trends in visual arts (not only) in Slovakia. Occasionally she publishes in domestic and international professional periodicals and writes reviews on diploma and dissertation theses of artists. She is the founding director of *Kunsthalle Bratislava* as an independent state-contributory organization of the Ministry of Culture of the Slovak Republic.

Samostatná prezentácia laureáta je spolu s dvojmesačnou rezidenciou v Residency Unlimited v New Yorku a finančnou odmenou súčasťou výhry v Cene Oskára Čepana. The laureate's solo exhibition with two-month residency in Residency Unlimited in New York and the financial prize are part of the award.

Kurátorka výstavy / Exhibition Curator: Nina Vrbanová

Text / Text © Nina Vrbanová

Riaditeľka COČ / Director of COČ: Lucia Gavulová

Architektúra výstavy / Exhibition architecture: Peter Liška

Grafický dizajn / Graphic design: Eva Šimovičová, Peter Liška

Technická spolupráca (foto a video) / Technical support (photo and video): Petra Kelement Áčová

Technická realizácia malieb / Technical realization of paintings: Jana Viktorová

Produkcia a inštalácia / Production and installation: Magdaléna Fábryová, Marcel Mališ

Spolupráca na produkcii lízatiek / Cooperation on the production of the lollipops: La Caramela a Le Sucre

Preklad / Translation: John Minahane

Fotografie / Photographs: Leontína Berková, Martin Deko, Adam Victor, archív autorky / archive of the artist

ISBN: 978-80-972754-6-4

Riaditeľka KHB / Director of the KHB: Nina Vrbanová

Asistentka riaditeľky / Assistant of the Director: Jana Babušiaková

Edičné aktivity / Editorial activities: Erik Vilím

Vzdelávacie programy / Educational programmes: Daniela Čarná, Lucia Kotvanová

Sprevádzne programy / Accompanying programmes: Darina Ondrušová

Kunsthalle Bratislava
Nám. SNP 12, 811 06 Bratislava
Slovenská republika /
Slovak Republic

OTVORENÉ / OPEN

Pon: 12:00 – 19:00 / Mon: 12 – 7 p.m.

Uto: zatvorené / Tue: closed

Str: 13:00 – 20:00 / Wed: 1 – 8 p.m.

Štv – Ned: 12:00 – 19:00 / Thu – Sun: 12 – 7 p.m.

www.kunsthallebratislava.sk

Vstup voľný / Free entry

Emília Rigová: Lady L., 2020, olej na plátne / oil on canvas, 200 x 120 cm, foto / photo: Adam Viktor

Spoluorganizátor
Co-organizer

S finančnou podporou
With Financial Support

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Partner osvetlenia fasády
Building Lighting Partner

Partneri Ceny Oskára Čepana
Partners of The Oskár Čepan Award

collective

U. fond na podporu umenia

J&T BANKA

RU T MU

Mediálni partneri projektu
Media Partners of the Project

WebNoviny

:RADIO DEVÍN

aktuality o výtvarnom umení